

Szindbád

Tíz esztendeje, 1971 decemberében jelent meg a mozivásznon a filmkölteménye, s ő már nincs köztünk. Meghalt azóta Latinovits és Jeney Zoltán is (a film zeneszerzője), az alkotásuk megkapta a kritikusok díját, majd Mannheimben a Josef von Sternberg-díjat. Nagy sikert aratott a velencei filmsztyválon, az amerikai magyar fimheteken, és még sok-sok helyen. Így Bécsben és Rómában is, ahol együtt lehettünk díszbemutatóján.

A Gellért-szálló teraszán avatott be Szindbád-terveibe, álmaiba, nehézségeibe. Bebizonyosodott, hogy csak a makacs akarat, megszállott elhivatottság, mély szenvedély, Krúdy rajongása segítette Huszárikot ahhoz a sok pénzhez, amire szüksége volt. Hiszen Budapesten, Bécsben, Selmecebányán, Szepesváralján, Bártfán, Késmárkon, Podoliban, Liptószentmártonon, Szepesszombaton, Lublón, Kőszegen, Sopronban, Szombathelyen és Szentendrén forgatott. A film valamennyi részvevője a helyén volt. Sára Sándor, Latinovits Zoltán, Dayka Margit alakítására, munkájára szegényesek jelzőim.

Igen sokan írtak a filmről itthon és külföldön egyaránt. Helyszűke miatt csak Nagy László költőnköt idézem: „Nem járt még a hazában ilyen csodahajó. Ilyen láthatatlan ácsolatú, mert nyírfátyolos, mert nyárleves. Börzsönyösen, ecet-fapirulással bukik át a télbe. Hömpölygő csipkeszoknyákon, asszonyok ujján, kalapjuk tollain. Elhagyva a majálist, a zöld erdőt, ahol az elszórt zsebkendőcskében tengerillat: illetlen szerelmi nátha. Huszárik Zoltán filmje nagyszerű emlékmű Krúdy Gyulának, a Szindbád-szívűnek.”

Beszélgéseinkben több mindent elmondott magáról. Így derültek ki számomra bizonyos azonosságok édesapám és közte. Mindketten egyszerű, de jó képességű parasztasszony nagy tehetséggel megáldott fiai voltak, sok pozitív szokással, vonással. Krúdy és ő — bár különböző okokból — csak későn, férfikorban jutott igazi népszerűséghez, komoly sikerhez. Szó esett arról is, hogy Krúdy nem egy az egyben azonos Szindbáddal, hiszen míg az „időt lopta”, az író egész életében igen sokat, rendszeresen dolgozott. Így hagyhatott csak reánk egyedülállóan gazdag életművet, rövid ötvennégy és fél éves korában bekövetkezett haláláig. Megköszöntem, hogy elsőnek bizonyította be: igenis filmre viheto Krúdy, csak tehetség kell hozzá.

Hadd emlékezzem a felejthetetlen Rómára, erre a csodás, utánozhatatlan városra. Kellemes volt barátaival: Lauráék-kal, a színes Perczel Zitával, a nagy tehetségű Amerigo Tottal műtermében és a Casanova kocsmában.

Abban az időszakban állandóan esett az eső, ő ernyő híján csuromvizesen szaladgált. — Úgy gondoltam, hogy nincs pénze esernyőre. De nem. Helyette a legfinomabb zebubórból „költött” cipőt és struccbórból remekelt oldaltáskát vette magának. Az esti fogadáson pedig új, szilvakék bársonyruhában fogadta a gratulációkat.

S most következék Huszárik Zoltán írásbeli vallomása:

„Pascal mondja valahol: Vannak dolgok, melyeket csak úgy tudunk megérteni, ha olvasóinkat arra ösztönözzük, hogy önmagukról gondoskodjanak. — Ez az önismeret kérdése, viszonylataink rendezése a természettel, környezetünkkel, társainkkal, a világgal — távol esővel és a közelünkben levő tárgyakkal —, ez lenne az, amit én elsődleges mondanivalónak érzek Krúdyban. Innen értelmezem korszerűségét, és abból az aktivitásból, ahogy minden életelemben megnézi és megméri önmagát, hogy értelmes széppé tegye a létét... Több mint tíz éve találkoztam Krúdy életművével, azóta szerves része lett annak a folyamatnak, amit én a magam szellemi építkezésének nevezek... Proust, Joyce és Virginia Woolf után Krúdy tanított meg arra, hogyan kell az életkínálta ezernyi mikromegfigyelést az élet teljes érzékelésének eszközévé tenni... Krúdy azok közé tartozik, akik vertikálisan, tehát a mélybe, önmagunkban leásva teremtik meg a totalitást. Ez számomra a legnagyobb élmény — és itt kezdődött a tökéletes azonosulás... S ahogyan önmagában tovább bogoztam, úgy távolodott a stílromantikus behatároltság től, és érkezett meg napjainkban, ide annyi titokkal, talány-nyal, amivel már a jövőnek kell megbirkóznia... Izgatott és bosszantott az az egyvágányú irodalomszemlélet, amely a magyar irodalom hossz tengelyét kizárólagosan a Jókai—Mikszáth—Móricz vonal mentén húzta meg... Ha a Szindbád-filmnek sikerült bizonyos mértékben megközelítenie az eredeti írások hangulatát, az ezeknek az összetevőknek a felismeréséből fakad...”